

«عهد عتیق»: قصه‌ی
زندگی و باورِ یک قوم

کتابِ اول:

تکوین «تورات»

اصغر رستگار

مؤسسه‌ی انتشارات نگاه

«تأسیس ۱۳۵۲»

www.ketab.ir

رستگار، اصغر، ۱۳۲۸-

تکوین تورات / اصغر رستگار.

تهران: مؤسسه انتشارات نگاه، ۱۳۹۳.

۳۲۶ ص.

عهد عتیق: قصه زندگی و باور یک قوم؛ کتاب اول.

ISBN: 978-964-351-984-1

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. کتاب مقدس. عهد عتیق - مقدمه.

۲. کتاب مقدس. عهد عتیق - وقایع تاریخی.

۱۳۹۳ ۸ت/۲/۱۱۴۰ BS ۲۲۱/۶۱

شماره کتابشناسی ملی: ۳۶۲۲۱۶۹

رستگار، اصغر، ۱۳۲۸ -

تکوین تورات / اصغر رستگار.

تهران: مؤسسه انتشارات نگاه، ۱۳۹۳.

۳۲۶ ص.

عهد عتیق: قصه‌ی زندگی و باور یک قوم؛ کتاب اول.

ISBN: 978-964-351-984-1

فهرست‌نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

۱. کتاب مقدس، عهد عتیق - وقایع تاریخی.

۱۳۹۳ ۵/۲/۱۴۰۷ BS114 ۲۲۱/۶۱

شماره‌ی کتابشناسی ملی: ۳۶۲۲۱۶۹

«عهد عتیق»: قصه‌ی زندگی و باور یک قوم

کتاب اول:

تکوین «تورات»

نوشته‌ی: اصغر رستگار

چاپ اول: ۱۳۹۴، لیتوگرافی: طبع نگار

چاپ: گلپایه، شمارگان: ۱۱۰۰ نسخه

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۳۵۱-۹۸۴-۱

حق چاپ محفوظ است.

مؤسسه انتشارات نگاه

تأسیس ۱۳۵۲

دفتر مرکزی: خ. شهدای ژاندارمری، بین خ. فخر رازی و خ. دانشگاه، پ. ۶۳، طبقه ۵

تلفن: ۱۲ - ۶۶۹۷۵۷۱۱، ۸ - ۶۶۴۸۰۳۷۷، ۶۶۴۶۶۹۴۰، تلفکس: ۶۶۹۷۵۷۰۷

www.negahpub.com info@negahpub.com

Email: negahpublisher@yahoo.com

فهرست

۹.....	پیشگفتار
۱۳.....	چشم‌انداز
۱۵.....	فصل اول، آشنایی با «عهد عتیق»
۱۵.....	درآمد
۱۶.....	«عهد»
۱۸.....	«تاناخ»
۲۴.....	«عهد عتیق»
۲۶.....	مجموعه‌ی «هفتاد تن»
۲۸.....	تاریخچه‌ی تکوین «عهد عتیق» و «کتاب مقدس»
۳۳.....	«تورات اول» و «تورات ثانی»
۴۲.....	«تاریخنامه‌ی سفر ثانی»
۴۳.....	فصل دوم، خداشناسی «تورات»
۴۳.....	ئیل، خدای نیاکان
۵۱.....	یهوه، خدای موسا
۵۴.....	یهوه، خدای کوه‌نشین
۵۷.....	یهوه، خدای قینیان

۶۴.....	یهوه، خدای سرزمین.....
۶۶.....	ترافیم (بت‌های خانگی).....
۶۹.....	فصل سوم، قوم‌شناسی «تورات».....
۶۹.....	قصه‌ی «تکوین» قوم عبری.....
۷۲.....	قصه‌ی «تکوین» قوم اسرائیل و سایر اقوام سامی.....
۷۶.....	نمونه‌یی از روایات تلفیقی.....
۸۱.....	قصه‌ی «تکوین» قوم اسرائیل و قوم یهود.....
۸۷.....	فصل چهارم، «سفر خروج».....
۸۷.....	قصه‌ی «خروج» عبریان از مصر.....
۹۰.....	نقشه‌ی مسیر «خروج».....
۹۱.....	«خیمه‌ی جماعت».....
۹۷.....	«تابوت عهد».....
۹۹.....	«مذبح».....
۱۰۰.....	«محراب بخور».....
۱۰۳.....	فصل پنجم، «تورات» در بوته‌ی نقد.....
۱۰۳.....	«تورات» در بوته‌ی نقد.....
۱۰۵.....	«نظریه‌ی مأخذ».....
۱۰۸.....	«تاریخنامه‌ی سفر ثانی».....
۱۱۳.....	فصل ششم، سرگذشت اسطوره‌ها.....
۱۱۳.....	فتح کنعان و تقسیم «سرزمین موعود» میان قبایل عبری.....
۱۱۵.....	استقرار در کنعان.....
۱۱۷.....	«کتاب داودان» قصه‌ی زندگی عبریان بعد از استقرار در کنعان.....
۱۲۳.....	جاذبه‌ها و وسوسه‌های فرهنگ کنعانی.....
۱۳۴.....	دوران پادشاهی اسرائیل.....

۱۳۵	 فلسطیان
۱۳۹	 سمیونیل
۱۴۶	 شائول، نخستین شاه اسرائیل
۱۴۸	 داود، شاعر، نوازنده، و «عزیز خدا»
۱۵۰	 امپراتوری داود
۱۵۹	 قصه‌ی سلیمان و سلطنت او
۱۶۳	 تجزیه‌ی دولت واحد بعد از مرگ سلیمان
۱۶۵	 اسرائیل و یهودا، دو سرزمین و دو دولت
۱۷۳	 فهرست شاهان یهودا و اسرائیل از آغاز تشکیل دو دولت تا زمان انقراض
۱۷۸	 «نبوت» و نهضت انبیا
۱۸۴	 مکان بلند
۱۸۶	 نام و دوران نبوت انبیای صاحب کتاب
۱۸۷	 فصل هفتم، تکوین حماسه‌ی قومی
۱۸۷	 تکوین حماسه‌ی قومی
۱۸۹	 از قصه‌گویی تا ادبیات
۱۹۰	 آشکال روایات شفاهی
۱۹۲	 تکوین حماسه‌ی قومی
۱۹۵	 حماسه‌ی I
۲۰۱	 دولت شمالی و دین شمالی
۲۰۴	 بدعت یهو: کشتارهای دینی
۲۰۸	 یروبعام دوم معروف به یروبعام «کبیر»
۲۱۰	 روایت E
۲۱۵	 فصل هشتم، تورات ثانی
۲۱۵	 «تورات ثانی»
۲۲۱	 نهضت نوین انبیا

۲۲۶.....	«کشف» تورات.....
۲۴۱.....	دین و ملت پرستی.....
۲۴۷.....	فصل نهم، تدوین «اسفارِ خمسَه».....
۲۴۷.....	تدوین «اسفارِ خمسَه».....
۲۵۴.....	روایت P یا روایت کاهنان.....
۲۵۵.....	تکوین «اسفارِ خمسَه».....
۲۵۹.....	حواشی و توضیحات.....
۲۷۳.....	ارجاعات و منابع.....
۲۷۵.....	آیات متعلق به روایت A.....
۲۸۱.....	آیات متعلق به روایت E.....
۲۸۵.....	آیات متعلق به روایت D.....
۲۸۶.....	آیات متعلق به روایت P.....
۲۹۱.....	پیشینه‌ی اساطیر سامی.....

پیشگفتار

فارسی‌زبانان غیر یهودی یا غیر مسیحی، عموماً، از طریق ترجمه‌های فارسی «کتاب مقدس» مسیحیان با «عهد عتیق» آشنایی دارند. معتبرترین ترجمه‌ی این کتاب نیز، تا امروز، ترجمه‌ی شناخته‌شده است که در سال ۱۹۰۴ به سرمایه‌ی «انجمن کتاب مقدس» انگلیس به چاپ رسیده است. اما شاید اکثر فارسی‌زبانان ندانند که تمام ترجمه‌های فارسی موجود، از روی «عهد عتیق» کلیسای انگلیس صورت گرفته و کلیسای انگلیس، یا در واقع کلیسای انگلیکان، فرقه‌ی سنت از مذهب پرستان؛ و «عهد عتیق» مورد قبول مسیحیان پرستان (یا کلیسای پرستان) با «عهد عتیق» مورد قبول کاتولیک‌ها (یا کلیسای کاتولیک رُم) و «عهد عتیق» مورد قبول کلیساهای ارتدکس شرقی، فرق بسیار دارد. در «عهد عتیق» مورد قبول دو شاخه‌ی دیگر دین مسیحی (یعنی، کلیسای کاتولیک و کلیساهای ارتدکس شرقی) کتاب‌های بسیاری هست که در «عهد عتیق» کلیسای انگلیکان نیست.

این پیشگفتار، جای پرداختن به تفاوت‌های سه مذهب پرستان و کاتولیک و ارتدکس نیست؛ اما برای درک تفاوت‌های «عهد عتیق» مثلاً دو مذهب پرستان و کاتولیک، توضیح این نکته لازم است که «عهد عتیق» پرستان‌ها به «مجموعه کتب مقدس یهودیان»، که «تاناخ» نام دارد، بسیار نزدیک‌تر است. در واقع، هدف بخشی از «اصلاحات دینی» پرستان‌های قرن ۱۶ میلادی، احیای احکام دین صدر مسیحیت بود، دینی که در بدو پیدایش، فرقه‌ی از فرق دین یهود بود و پائولوس (یا پُلُس) یهودی با نام یهودی شائول بانی آن. در واقع، نخستین گامی که اصلاح‌طلبان در جهت اصلاح دین برداشتند، جدا کردن «کتب آسمانی عهد عتیق» از «کتب غیر آسمانی» آن بود و تدوین یک «عهد عتیق» اصیل از «کتب آسمانی».

اگر «کتاب مقدس» مسیحیان را بگشایید، می‌بینید این کتاب خود از دو کتاب تشکیل

شده است. بخش اول این کتاب «عهد عتیق» نام دارد و بخش دوم آن «عهد جدید». مجموعه‌ی «عهد جدید» که از چهار انجیل و مراسلات رسولان مسیحی تشکیل شده، برای فارسی‌زبانان، تا حدودی آشنا و نسبتاً قابل فهم است؛ اما مجموعه‌کتاب «عهد عتیق»، غیر از یکی دو باب اول «سفر تکوین» (که در ظاهر کتابی ست در شرح «پیدایش بشر» بر کره‌ی خاکی، ولی در واقع کتابی ست در شرح تکوین و گسترش «قوم عبری» در کره‌ی خاکی) بقیه‌ی کتاب ناآشنا و غیر قابل فهم است. واقعیت این است که کتب این مجموعه، به‌تنهایی، برای مسیحیان و یهودیان نیز غیر قابل فهم است و از این حیث چندان توفیری میان مسلمانان و غیر مسلمانان نیست.

به جرئت می‌توان گفت که در تاریخ فرهنگ و تمدن بشر متنی به قدمت «عهد عتیق»، با این تفصیل و با این جزئیات تاریخی، بسیار نادر است. کتب «عهد عتیق»، با تاریخ، رابطه‌ی جدایی‌ناپذیر دارد. این کتاب را باید در متن تاریخ خواند، وگرنه، چیزی از خواندن این کتاب دستگیر خواننده نمی‌شود. اما، در عین حال، نمی‌توان از این واقعیت چشم پوشید که ترجمه‌های فارسی موجود نیز بر بفرنج شدن این کتاب بسی افزوده‌اند. ایرادهای این ترجمه‌ها به حدی ست که برشمردن آن‌ها خود به کتابی جداگانه نیاز دارد. از سوی دیگر، فهم «عهد جدید» نیز بدون داشتن درک درستی از «عهد عتیق» ممکن نیست. ما در این کتاب، کوشیده ایم حداقل دانش لازم برای فهم «عهد عتیق» را فراهم آوریم. این کار، تنها با ترجمه‌ی مجدد آیات مورد استناد میسر بود. پس باید توجه داشت که، در این کتاب، تمامی آیات نقل شده از کتب «عهد عتیق» ترجمه‌ی خود من، و تمام توضیحاتی نیز که در این گفت‌آوردها داخل کرده‌ام، یا گویمه‌هایی که برخی از واژه‌ها و عبارات را در بر گرفته‌اند، از من است.

این دو کتاب (جدا از تحقیقات و مطالعاتی که زمینه‌ی نگارش آن‌ها بوده است)، حاصل شش سال کار مداوم و روزمره‌ی من بوده است، که حدود یک سال آن صرف ترجمه‌ی متن مؤلف، و پنج سال آن صرف تألیف «کتاب اول» و نگارش «حواشی مترجم» شده است. نگارش «کتاب اول» و «حواشی مترجم»، برای فهم متن مؤلف الزامی بود و می‌توان گفت خوانندگان، بدون این کتاب و این حواشی، قادر به فهم کتاب اصلی نبودند.

در خاتمه، تذکر دو نکته ضروری ست. نخست آن که «کتاب اول» در عین حال که

برای آشنایی مسلمانان با «عهد عتیق» و «کتاب مقدس» و مفاهیم بنیادین آن نوشته شده، تحلیلی کلی از «عهد عتیق» نیز ارائه کرده است. فہم «کتاب دوم» بدون مطالعہی «کتاب اول» برای خوانندگان غیر یهودی یا غیر مسیحی بسیار دشوارتر خواهد بود. دوم آن کہ بر محققان مسلم شدہ است کہ، از ۲۰۰ سال پیش از میلاد مسیح تا کنون، در مجموعہ کتب کہ امروز با نام «تاناخ» یا «عهد عتیق» در اختیار ما ست، حتا یک کلمہ حذف، یا اضافہ، یا پس و پیش، یا دستکاری نشدہ است. پس، دست عیسای مسیح نیز ہمین «عهد عتیق» بودہ است کہ امروز دست ما ست. و تکیہی عیسای مسیح، بیش از ہر چیز، بر «تورات موسا» بودہ است. او در باب ہمین «تورات»ی کہ امروز دست ما ست گفتہ بود: «بدانید، تا آسمان و زمین بریاست، یک نقطہ یا یک حرف شریعت باطل نشود مگر آن روز کہ جملگی متحقق شدہ باشد».

اصغر رستگار